



Šiame numeryje:

Ar eiti už grotų? — čekų dramaturgo atsakymas.

„Carmina Burana“ ir „Pajacų“ spektakliai Chicagoje: Bravo baletui! Quo vadis opera?

Amerikos lietuvių ekonominės veiklos suvestinė.

Po mūsų Jurbarką pasidairius: Antano Giedraičio-Giedriaus paruoštos Jurbarko monografijos aptarimas.

Poeto Henriko Radausko gimimo ir mirties sukaktuvėse.

Baltiškųjų studijų septintajai konferencijai artėjant.

Nauji leidiniai.

Kertinė Paraštė

Ar eiti už grotų?

Čekų dramaturgo atsakymas

„Eiti ar neiti į kalėjimą?“ Šis klausimas neišvengiamai iškyla totalitarinėje santvarkoje kiekvienam asmeniui, mėginančiam nepasiduoti, nesuniekti, ar bent iš dalies išlikti doru. Ji klausia ir įvairiai atsako lietuvių tėvynėje, vieni pasilikdami šiaurės grotų, kiti — kaip Gajauskas, Petkus, Sadūnaitė — pasirinkdami kančios kelią. Savaime aišku, klausimą atsakė ir čekų dramaturgas Václavas Havelas ir kiti penki čekų 77-ųjų metų chartos nariai, 1979 m. spalio 23 d. teisti už pastangas tikrinti, kaip Čekoslovakijoje laikomasi Helsinkio susitarimų.

Dar prieš keletą mėnesių Havelas diskutavo tą patį klausimą su kitu čekų rašytoju, Liudviku Vaculiku. Savilaidiniame straipsnyje Vaculikas suabejojo, ar dabartinės sąlygos tikslinga eikvoti dalį savo gyvenimo kalėjime. „Heroiniškai žygi“, rašė jis, „yra svetimi kasdienybės!“. Šiandien kiekvienas doras veiksma, kiekvienas atsakymas pasiduoti korupcijai, kiekvienas žingsnis ar žvilgsnis be kaukės turi herojiško žygdarbio vertę.

Su Vaculiko išvedžiojimais nesutiko daugelis čekų disidentų. Vienas jų, Václavas Havelas, taip pat rašė jam: „Tu tvirtini, kad šiandien 'herojai' pavojingi, nes jie tik pablogina padėtį. Kam be reikalo provokuoti saugumiečius — romanais, muzika, ar rankraščių siuntimu į užsienį? Tačiau nė vienas iš mūsų iš anksto nežinoma, kiek mes galėsime iškęsti, ar kiek mums lemta ištvirti... Nė vienas iš mūsų iš anksto nenusprendė, kad norime tapti disidentais. Mes tapome disidentais, tiksliai nežinodami kaip, ir panašiai atsidūrėm už grotų. Mes teidamėm tai, ką turėjome daryti, ką atrodė reikalinga daryti: nei daugiau, nei mažiau“.

„Laimingi tie“, toliau rašo Ha-

velas, „kurie išlieka dori ir nepatenka į kalėjimą. Bet kodėl atskirti tuos nelaiminguosius kalinius nuo kitų? Kas atsidurs kalėjime, ir kas jo išvengs — tai nusprenžiamas iš anksto, be įstatymų ir be logikos. Tu sakai, kad kai kurie žmonės yra herojai ir pridėdi užuominą, kad jie pertempia dalykus. Bet jie atsidūrė už grotų ne todėl, kad geidė kankinimų — juos uždarė į kalėjimą, nes nedori žmonės šiandien grūda kalėjimą už romanų rašymą ar uždraustos muzikos klausymą iš juostelių“.

„Niekas nenori eiti į kalėjimą“, pabrėžia Havelas. „Jei žmonės klausytų tavo patarimų ir iš anksto apskaičiuotų, kiek jie rizikuoja — taip, kaip vagis apskaičiuoja, ar jam verta mėginti apipiešti krautuvę — tada mūsų šalyje jau seniai niekas nebereikėtų solidarumo neteislingai persekiojamiems asmenims, nebūtų nė vieno sąžiningo romano, nė vieno doro straipsnio. Nes kas gi gali mus užtikrinti, kad rytoj jie nepradės grūst žmonių į kalėjimą už fejtonų rašymą“.

„Gal tu tenorėjai pasakyti, kad tūkstančių piliečių nuolatinis pažeminimas — patyrimas ir paslapčia — yra blogesnis dalykas už gerai žinomo disidentų suėmimą. Be abejo. Bet klausimas išlieka: kodėl jie suėmė disidentą? Todėl, kad jis mėgino pasakyti tiesybę apie tūkstančių bevardžių žmonių nuolatinį žeminimą“.

„Kai kurie iš mūsų jau porą metų esame įsivėję į tą grubią ir depresijos kupiną akistatą su policija; kiti jau dešimt metų; dar kiti, visą gyvenimą. Nė vienas iš mūsų iš anksto, kaip ilgai mes galėsime ištvirti, ar kiekvienas iš mūsų turime teisę pasitraukti, nebendaryti kai kurių dalykų,

„CARMINA BURANA“ IR „PAJACŲ“ SPEKTAKLIAI

Arba Bravo baletui! ir Quo Vadis opera?

DARIUS LAPINSKAS

Šių metų Chicago operos pastatymuose turėjome progos pamatyti baletinį Carl'o Orff'o sceninės kantatos „Carmina Burana“ sprendimą ir populiariosios romantinio realizmo operos Leoncavallo „Pajacai“ spektaklį. Kadangi pirmoji rašyta šių laikų kompozitoriaus, būtų pravartu nors trumpai pažvelgti į tą kompozitorių bei jo kantatos atsiradimą, kad galime būtų objektyviau jį įvertinti. Daugelyje reklaminių „Carmina Burana“ aprašymų aiškinama, kaip C. Orff, atradęs 13-to šimtmečio poemų rinkinį, parašė savo populiariausią kūrinį ir viską kitą, prieš tai rašyta, sudraskė, tuo manifestuodamas, kad štai čia mano savitas stilius, kuris tiesiog iš dangaus nukrito, o ne buvo išsivystęs, kaip kitų kompozitorių, per daugelį metų. Iš tikro buvo daug paprasčiau: Orff'as pirmą sykį išgirdo ar pamatė Stravinskio „Les Noces“ partitūrą, ją nukopijavo, kiek tai leido jam jo „Bierkeller“ mentaliteta, lėtose dalyse įmėsdamas čia Puccini'o, čia romantinės eros įvairių trafarietinių melodijų ir, visa tai sumaišęs, paskelbė savitu stiliumi, labai nuosekliai, bet su mažesniu pasisekimu, kartodamas visuose savo sekančiuose veikaluose. Čia man prisimena menka smulkmena iš Stuttgart'o laiku. Po kiekvieno naujo Orff'o kūrinio pastatymo Stuttgart'o operoje išsėdavo, jau publikos plojimams besibagiant, ir pats kompozitorius nusilenkti — na, žinoma, plojimais pagyvėdavo. Tada jis praleisdavo nemažai laiko besilankstydamas. Ir kai jau publikai nusibosdavo ploti, tada, nueidamas nuo scenos, suvaidindavo nugriuvimą į užkulius. Publika, žinoma, iš karto nusigąsdavo, bet, jam pasirodžius, vėl gausiai plodavo, kad jisai dar sveikas, gyvas — nesusižeidęs. Ir tą triuką jis naudodavo po kiekvieno pastatymo, taip, kaip jis darė ir su visais savo naujais kūriniais — visus rašė kopijuodamas savo „Carmina Burana“, kuri buvo nevykusiai kopijuota nuo Stravinskio „Les Noces“ — ne tik orkestracija: fortepijonai, mešamieji, solistai ir choras, bet ir monotoniškai besikartojantis muzikinis pulsas, šokinėjimas tarpe dvilypių ir trilypių ritmų bei staigus greitų ritmų suskaldymas lėtais ar atvirkščiai. Kur šis veiklas stovi naujos mūsų laikų muzikos raidoje, pasako ir šis faktas: šio šimtmečio avangardinės muzikos kompozitoriaus Anton Webern biografijoje minimas kaip vienas iš žiauriausių nacių dvasinių kankinimų būdų — Webern jėga nutempimas į „Carmina Burana“ premjerą, kad šis kompozitorius pasitaisyti ir pradėtų rašyti panašią muziką.

„Carmina Burana“ tekstas paimtas iš 13-to šimtmečio studentų dainų, kurios buvo atrastos netoli Muenchen'o stovinčiame Beuron'o vienuolyne. Tai vienuolyno auklėtinis, kurių dauguma ruošėsi tapti vienuoliais, dainos. Šie auklėtiniai ar net ir kai kurie vienuoliai, peršokę per vienuolyno sienas, dainuodavo jas, kur tik buvo publikos jų klausytis — dažniausiai smuklėse. Kadangi, grįžus į vienuolyną, jų laukdavo griežtos bausmės, tai šie klajūnai vaikščiodavo nuo vienos vietovės į kitą ir dažniausiai smuklėse užsidirbinėdavo sau pinigų, dainuodami dainas apie jų vienuolyną išsivajotą — uždraustą meilę bei apie jų nuotykius, pasprukus iš vienuolyno.

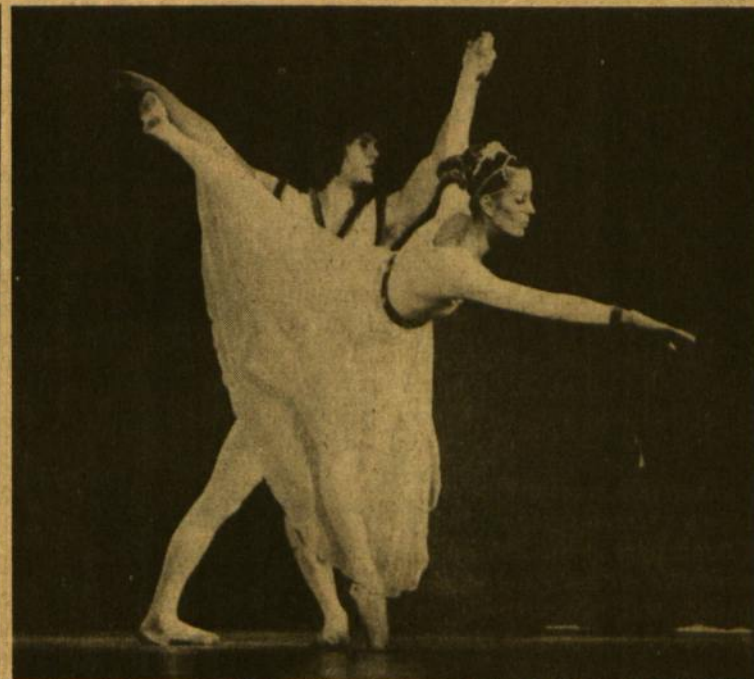
Tai sukdavo girtai smuklių publikai nemažai juoko — pasitenkinimo, o į klajūnų kišenes nukrisdavo užtenkamai pinigėlių pragyvenimui. Žinoma, šitokioje aplinkoje parašytos dainos buvo neišsamišamos idėjų šaltinis režisieriams, norintiems gardžiai iš vienuolių pasijuokti. Vienam pastatyme, Vokietijoje, medyje susėdė vienuoliai su meškerėmis traukė iš šulinio nuogas moteris. Dėl šių vienuolių pašaipos galiu būti šis veiklas buvo pastatytas ir okupuotoje Lietuvoje — Vilniuje dar pačiais juodžiausiais komunizmo laikais, kai net Beethovenas ir kiti klasikai galėjo būti apšaukti supuvusios vakarietiškos kultūros atstovais. Žinoma, eidamas į Chicago Lietuvos operos pastatymą, kuris vyko seselių Marijos aukštesniojo mokykloje, nesitikėjau rasti nei trūpinėlio tuo vienuolių pašaipos. Tačiau buvau nustebimo priblokštas — dekoracijose didingas vienuolyno vidus, šonuose vienuoliškais rūbais apręgti choristai — taigi vienuoliai, gi vidury vienuolyno ir stiprus nugėrimas, ir gaivalingų erotinių judesių sukurys, ir mergelės meilė su berniuku ir t.t. Kiek aš esu matęs pastatymų, tai visur choras figūruo-

davo kaip kaimiečių minia, kuri buvo žiūrovė to, kas tose dainose buvo vaizduojama. Už šį viso dainose vaizduojamo veiksmo perkėlimą į vienuolyno vidų turėtume, berods, būti dėkingi svečiams iš New Yorko, kuriam tikriausiai bet kokia pagarba vienuoliškam luomui yra tiek svetima, kaip ir kalba, kuria spektaklis vyko.

Atmetus šią baletu režisierel Violetai Karosaitėi primestą situaciją, pažvelkime į jos baletu spektaklį, lyg jis būtų vykęs normaliose sąlygose — kaimiečių žiūrovų būryje. Sunku įtikėti, jog ši kukli, nuoširdi, be didelių pretenzijų mergina nešiotusi savyje tiek daug fantazijos, tiek daug erotikos, tiek daug drąsos ir išradingumo, kurdama judesį ir formą šiam gana problematiškam veikalui. Kartu dirbdama su choreografu Jaunučiu Puodžiūnu, ji sukūrė neužmirštamą spektaklį, kutenantį žiūrovo atmintį, lyriškai išbaigtų lėtyjų muzikinių dalių poetiškumą, greityjų šokių kontrpunktiskai sumanias išdėstytų judesių dinamiškumą ir akrobatiškai sensacingų šokių judesių bei judesių išsukiamos kūno linijinės formos užburimu. „Pavasario“ fragmente Corps de Ballet, kad ir ribotų savo judesių repertuaru, sukūrė žavią nuotaiką disciplinuotu duotu judesiu apvaldymu. Birutė Barodicaitė savo ilgą kojų ir rankų tobulos linijos projektavimu sukūrė tos idealios vienuolio apdainuotos, išsivajotos mylimos mergaitės iliuziją. Sekančiame „Pievelėje“ epizode labai įspūdingai pantomimo rolėje pasirodė aktorius Jonas Kelečus. Jis bravūriškai komiškais judesiais užpildė visą sceną ir sukūrė neužmirštamai žavingą ir juokingą fragmentą su vaikais. Taip pat šioje scenoje buvo malonu žavėtis Greg Begley vyriškai imponuojančiais šuoliais ir natūralia jo — kupidono vaidyba. „Smuklėje“ po trumpo V. Karosaitės ir J. Puodžiūno dueto, kurį jie gerai pašoko, prasidėjo tai, ką akys regėjo ir protas netikėjo, kad taip yra. Čia Viktoras Barauskas,

šokdamas su provokuojančiai išraiška Betsy Selz ir Corps de Ballet pademonstravo savo neįtikėtinai didelį šokėjo talentą. Jis labai idealiai baletui nuavęs raumeningas kūnas šiame epizode pačios išradingiausios ir dinamiškiausios choreografijos ramose tapo lyg magnetinis traukiantis taškas, apie kurį judėjo, su kosi šokėjai, bet tematei tik ji. Prieš penkerius metus iš mūsų tarpo iškeliavęs aktorius Leonas Barauskas turėjo patenkintas šypnotis iš tolo, matydamas savo siūnuje jo sceninio darbo tąsą. Šiais laikais, kai reikia apraudoti tokį didelį gabaus jaunimo pranykimą praktiškose profesijose, šį jaunąjo Barausko sensacingą baletinį debiutą lietuvių tarpe reikia pasitikti su džiaugsmo ašaromis. Taip pat efektingas buvo ir baletas „Gera smuklė pabuvoni“, kur ant vryų apsesto stalo šokdama Laura Gallardo-Brand dalijo bučkius pačioje įdomiausioje pozicijoje, kokią man bet kada teko matyti. (Kaipgi nebus gera tokiu atveju smuklėje pabuvoti).

„Meilei karaliaujant“ epizode didelį įspūdį paliko dviejų mergelių kupidonų Violetos Karosaitės ir Greg Begley tyro, vaikiško entuziazmo perpildyta scena, klasiška forma pagrįstas ir švelniai



Baletu šokėja Birutė Barodicaitė ir Viktoras Barauskas. „Carminoj Buranoj“. Nuotr. P. Petruči

lyriškai pašoktas B. Barodicaitės ir V. Barausko adagio, na ir žavus Bobby Neiman ir Greg Begley duetas „Jei vaikas ir mergaitė“. Čia sodraus Vacio Momkaus gerai projektuojamo balso pasąžuose, pritariant vry chorui, B. Neiman pademonstravo savo tiesiog sensuališkai gundančių judesių išraiškinę galią ir G. Begley vyriškai jautrios tobulos technikos papildomai išvystė šį šokį į ilgai atmintyje pasilikiantį epizodą. Toliau Margaret Lynne Di Cianni, tiek bandydama sutrukdyti nerūpestingos meilės rūpestingai pašoktą Sandra Pataczek ir Viktoro Barausko duetą, tiek solo šokyje „Saldžiausiasis“ savo judesiais priminė man „Bonjour tristesse“ merginą. „Carmina Burana“ pradėta ir užbaigta tuo pačiu „Fortuna, pasaulio valdovė“ likimo ratu, kur Jaunutis Puodžiūnas labai dominuojančiai suvaidino „Mirtį“. Tik čia taip truko truputį paslaptingesnio apšvietimo — peršviestas Mirties skeletas mažiau priminė pasibaisėtiną jos esybę, kiek tą faktą, kad čia būta tik pasiūto kostiumo. Aplamai, apšvietimas nebuvo per geriausias — dainuojantys solistai buvo dažnai paliekami dainuoto patamsyje, V. Karosaitės sukurti stebul'ingai gražūs, nuostabiai žėrinčių spalvų kostiumai prarado daug savo žavumo per tamais apšviestoje scenoje, per daug betiksliai buvo žaidžiama su sekamuoju prožektorium, stovinčiu balkone. Labai gaila, kai tiek daug kūrybos, darbo ir pasišven-timo įdedama į kostiumų pasiuvimą ir kai jie turi nukentėti nuo apšvietimo stoks, kadangi daugumas žviesų buvo naudojami „Pajacų“ apšvietimui, kaip man buvo paaiškinta, besikalbant su baletu režisieru. Neatrodė, kad Chicago Lietuvos opera būtų per taupi kitais atvejais, tad nepa-rūpinimas bent reikalingo minimumo „Carmina Burana“ apšvietimui yra neatleistinas dalykas.

Iš solistų labai efektingai, vaizdžiai, panaudodamas žmoniškas ir ne žmoniškas savo balso spalvas, tenoras Paulius Gudas sukūrė įtikinantį neaiškiai aiškių intencijų charakterį, su kuriuo gal



Aktorius Jonas Kelečus „Carminoj Buranoj“ vaidina Prokijo rolę. Nuotr. Jono Kuprio

„Carmina Burana“ ir „Pajacų“ spektakliai

(Atkelta iš 1 psl.).

nesinorėtų per daug reikalų turėti gyvenime, bet kuris buvo iki paskutinės detalės išbaigtas, tipiškas šio kūrinio žmogus. Aš Grigas išradinys savo balso spalvų baritonu sukūrė nepaprastai girtą, smuklę besiskeryčiojančio Abato vaidmenį, įtikinančiai susidorojo su labai sunkia arija „Kartėlio ugnim degu“ ir, išskyrus premjerą, kur dar įjautėsi nusišaldymo žymės, labai jautriai padainavo „Dieną, naktį — net sapne“ — įdomią savo falsetto koloratūromis. Gaila, kad taip ilgai reikėjo laukti šio gražaus balso dainininko sugrįžimo į Lietuvos operą ir šypelėjus galima pridėti, kad jis grįžo su tokia sunkia partija, kurios joks kitas lietuvių baritonas nebūtų išdainavęs. Koloratūrinis sopranas Gina Čapkauskienė irgi turėjo labai sunkią partiją, nežmoniškos aukštumos pakabinta, kuri turėjo nežmogiškai, iš kito pasaulio skambėti. Ji pasirinko fa dainuoti labai žmogiškai, lyg būtų iš kokios itališkos operos, ir todėl turėjo problemų ir su intonacija ir su balso pastatymu. Iš tikro ją reikia dainuoti panašiai kaip tenoro ar baritono falsetto pasąžus, bet kadangi moterys falsetto neturi, tad reikia naudoti, kaip vokiečiai vadina, „Kopftöne“ (kiek galima aukščiau viršugalvyje dainuojamus, marmurando dainavimą primenančius, tonus). Tad, jeigu kas nors būtų tai paaiškinęs solistei prieš spektaklį, būtų buvę galima išvengti turėtų problemų. Bet kas gi paaiškina?

Reikia pasveikinti rašytoją Birutę Pūkelevičiūtę už labai poetiškai pasisėkusį vertimą. Tik atei tyje, darant vertimus, reikėtų nepamiršti vienos detalės: lietuvių kalboje, tariant dvibalsius su raide i, ta raidė i pavirsta į jį, kaip pavyzdžiui žodis dailiai yra ištariamas dailiej. Kadangi j yra vienas iš nepatogiausių prielabų dainuoti, nes liežuvis viršus priartėja prie gomurio, ją ištariant, ir tuo sustabdo garso plaukimą, tad reikėtų vertime tos į vengti aukštame registre ir aukštojo registro balso lūžio gaidose.

Bravo tai saulelei dainininkui su skambiais balsais operos chore, kurių, po kelis kiekviename balse esant, dauguma komplikuočiau vietų „Carmina Burana“ neblogai nuskambėjo. Didžiosios dalies choro dalyvių, kurie „irgi dainavo“, nesigirdėjo ar dėl jų atsargumo, kad neprasišoktų, ar dėl labai nevykusio jų užkūrimo i scenos žonos. Kai tylenėse ir lengviau įkandamos vietose ir jie pasigirdavo, tada pradėdavo šlubuoti choro intonacija. Dėl labai plataus orkestro išdėstymo ir choro atstumo greituose tempuose atsirado įspūdis sportininkų bėgimo aplink stadioną — pirmieji bėgo mušamieji, toliau sekė pučiamieji, tada vijosi choras, o pianinas, greitai pradėjęs, vis pamazų atsilikdavo.

Labai efektingai suskambėjo berniukų choras, kuris jų amžiui charakteringa nuostabi balso spalva, drąsu dainavimu ir aiškiu teksto perdavimu pradijo publiką savo pasirodymo fragmente. Dažnai, per dažnai choras ir jam parašytas Pūkelevičiūtės gražusis tekstas buvo orkestro paskandinami. Bet įspūdingasis baletas, gėri solistai bei balsingoji choristų saulė padėjo užmiršti šiuos ir kitus trūkumus ir išeiti iš „Carmina Burana“ spektaklio su labai pakilia nuotaika.

„Pajacų“ spektaklis premjeroje prasidėjo bloga žinia — tenoras Stasys Baras serga, bet mes esame laimingi, kad gavome tenorą iš Metropolitan operos, kuris į šio savaitgalio spektakliuose pakeis „Baro mums niekas nepakeis“ — pagalvojau. Panašiai galvojo atskridę iš toliau bei arčiau

išpirktos salės žiūrovai. Na, jei pakaitalas, tai bent iš Metropolitan — maniau prieš spektaklį, bet, pasibaigus spektakliui, nusprendžiau, kad mieliau būtų buvę klausytis ir sergančio Stasio Baro. Šis Metropolitan operos solisto honorarą paėmęs tenoras padainavo kaip prasto provincijos teatro dainininkas. Jo negražus, girgždantis balsas, nuolat forsuojamas iki dinaminio ekstremų, nervinamasis be atvangos draskė ausų būgnelius. Šitaip dainuodamas, jis negalėtų ilgai dainuoti. Man atrodė, kad tai dainininkas, kuris retai turi progos užlipti ant scenos. Ir kai jau užlipa, tai duoda viską ką turi, o ne dainininkas garsiosios Metropolitan operos, kuris, atvykęs į provinciją — šiuo atveju į Chicago — Lietuvos operą — gudriai tauptytų savo balsą, jog grįžęs į New Yorką su nepavargusiu balsu galėtų lipiti į garsiosios operos sceną. Prisimenant, kad buvo galimybė gauti kitą tenorą už keleriopai pigesnę kainą, kuris neseniai dainavo tą rolę Atlanta operoje ir kuris negalėjo būti prastesnis už šį, peršasi mintis: ar tai nebuvo padaryta kai kurių asmenų su dideliu kiekiu paikystės, kad galėtų ateityje pasigirti, jog turėjė reikalų su Metropolitan operos solistu. O be to, išgirdus P. Gudą, dainuojantį „Carmina Burana“ ir „Bohemoje“ bei pažvelgus į jo kredencialus, galima lengvai tvirtinti, kad jis, iš anksto paruoštas kaip S. Baro pakaitalas, būtų tikrai geriau padainavęs šiuos spektaklius, ir šalia to — lietuvių suaukoti pinigai būtų nuėjė į lietuvių kišenę.

Kitas pakaitalas — lenkaitė sopranas, sekmadienį dainavusi Neddos rolę, tikriausiai sumaišė olimpinis žaidimus su operos spektakliu: jos aukštos gaidos priminė sunkių svarių kilnotųjų užrikimus, prieš užmetant svorį virš galvos. Taip atvira gerklė be jokio balso dengimo dainuodama, ji niekad neišdainavo ir neišdainuos tų aukštų gaidų. Ir tai turėdami žinoti, atsakingi asmenys jai vis tiek leido su ta role eiti į sceną. Jeigu jau norėta pakaitalo ar negalima buvo atsigabenti vieną iš rytiniame Amerikos pakraštyje gyvenančių gausių lietuvių sopranų — ir girdėtų ir negirdėtų dar Lietuvos operos pastatymuose.

Na ir kitas pakaitalas, tapęs nuolatinio operos svečiu, tai režisierius iš New Yorko. Pažvelkime į kai kurias „Pajacų“ operos scenas: Silvio, nekaltu berniuko žingsniais stypčiodamas ant pirštų galiukų, rožę užpakaly savęs slėpdamas, ateina pas Neddą, bet netrukus, vos porai minučių prabėgus, jau račiojasi jis ant žemės, beglamžydamas Neddą vienoje iš pačių nepatogiausiai atrodančių banalių scenų opero-

je. Tada Neddos vyrui juos užtikus, Silvio pasprunka į užkulis, bet netrukus pasirodo scenos gilumoje, strypčiodamas ant pirštų galiukų, mosikuoja ranka, lyg sakytų „Bye now“ kokiame „variety show“, nors tuo momentu jo gyvybei čia gresia pavojus. Kita scena, kai Nedda, belaukdama ateinant Silvio, dainuoja savo ariją. Tonijui, pamatčius ją vieną, kyla įtarimas, kad Nedda čia laukia savo mylimojo. Bet kadangi šiame pastatyme ji žaidė su mažą metgaite (Daiva Viktoraitė), tai ir įtarimo pagrindas nėra. Na ir, žinoma, pats skandalingiausias režisūrinis užmojis tai operos galas. Paprastai Canio, nudūręs ir savo žmoną, ir jos meilų, sukreinta vidury scenos, o Tonio ištaria „Komedią baigta“, tada staigiai kren tytųsi savo balsą, jog grįžęs į New Yorką su nepavargusiu balsu galėtų lipiti į garsiosios operos sceną. Prisimenant, kad buvo galimybė gauti kitą tenorą už keleriopai pigesnę kainą, kuris neseniai dainavo tą rolę Atlanta operoje ir kuris negalėjo būti prastesnis už šį, peršasi mintis: ar tai nebuvo padaryta kai kurių asmenų su dideliu kiekiu paikystės, kad galėtų ateityje pasigirti, jog turėjė reikalų su Metropolitan operos solistu. O be to, išgirdus P. Gudą, dainuojantį „Carmina Burana“ ir „Bohemoje“ bei pažvelgus į jo kredencialus, galima lengvai tvirtinti, kad jis, iš anksto paruoštas kaip S. Baro pakaitalas, būtų tikrai geriau padainavęs šiuos spektaklius, ir šalia to — lietuvių suaukoti pinigai būtų nuėjė į lietuvių kišenę.

Prisiminus dar šia proga, kad jau kuris laikas scenovaizdžio sukūrimui nekvičiama ir lietuvių dailininkai, o buvo jie ir kūrybingi ir originalūs, ko negalima pasakyti apie šias ar kitas nuomojamas dekoracijas, netyčia man skverbiasi mintis: „Ar tik nepasidarbė Chicago Lietuvos operos svetimšalių legiono šalpos fondas“? Neužmirškime, kad tie svetimieji, kurie kitur yra sėkmingi, nevažiuos Lietuvos operon daryti karjeros, o tie, kurie nėra kitur sėkmingi, kodėl turėtų būti lietuvių remiami, ypač kai dar rezultatai yra tokie skandalingi.

Premjeroje, išgirdęs Algirdą Brazilio vaidmenyje, truputį nusigandau — kas neš mūsų vėliavą ant balto žirgo čia svelelėjimų tarpe, kai jo paties stipriausio ginklo — aukštų gaidų nebėra. Tačiau sekmadienio spektaklyje, nusikratęs savo premjerinės akimirkos silpnųbių, su įtikinančiomis aukštomis gaidomis ir su gerai pavykusiais komiškais balsiniais triukais sukūrė įdomų Tonio vaidmenį, kiek jis galėjo padaryti netrukdomas juokingos režisūros. Pavyzdžiui, sekmadienio spektaklyje basa Nedda spiria jam į koją, ir jis iš skausmo surinkta. Iš tikro — jai turėjo būti skaudžiau, sumušus mažąjį kijos pirščiuką į jo kietą blauzdikaulį.

Julius Savrimas, dainavęs Beppe rolę, turėtų pasirinkti vieną iš dviejų galimybių: arba likti te-



Balėto akimirka iš „Carmina Burana“.

Nuotr. P. Petručio

noru ir išmokyti dengti aukštąs gaidas, arba tapti lyrinio baritonu. Gi jis turi ir gražią sceninę išvaizdą, ir balsas kažkur yra, nors ir smarkiai paslėptas, bet neforsojamas turi net įdomią spalvą. Tik be aukštų gaidų dengimo nieko neišs, ir bus visada rizikuojama, jog gali taip įvykti, kaip premjeroje, nors tikimasi, kad bus geriau — kaip dviejuose paskutiniuose spektakliuose.

Liudas Stukas atrodė atvyko dainuoti ne į tą operą — važiuo dainuoti „Bremeno miesto muzikantų“ operetėje, o atsidūrė „Pajacuose“. Dovanokite, kad juokauju, bet man atrodo, kad komiškos rolės jam geriau tiktų dainuoti, negu ši viena iš žavingiausių, melodiškiausių bel canto rolių, parašytų lyriniam baritonui.

Margarita Momkienė, premjeroje ir paskutiniame spektaklyje dainavusi Neddos rolę, čia grakščiai, ten kapricingai, o ten pykčio perpildytai judesiais užpildydama sceną, sukūrė įtikinanti pajaco žmonos charakterį. Jos žveltimieji, kurie kitur yra sėkmingi, nevažiuos Lietuvos operon daryti karjeros, o tie, kurie nėra kitur sėkmingi, kodėl turėtų būti lietuvių remiami, ypač kai dar rezultatai yra tokie skandalingi.

Premjeroje, išgirdęs Algirdą Brazilio vaidmenyje, truputį nusigandau — kas neš mūsų vėliavą ant balto žirgo čia svelelėjimų tarpe, kai jo paties stipriausio ginklo — aukštų gaidų nebėra. Tačiau sekmadienio spektaklyje, nusikratęs savo premjerinės akimirkos silpnųbių, su įtikinančiomis aukštomis gaidomis ir su gerai pavykusiais komiškais balsiniais triukais sukūrė įdomų Tonio vaidmenį, kiek jis galėjo padaryti netrukdomas juokingos režisūros. Pavyzdžiui, sekmadienio spektaklyje basa Nedda spiria jam į koją, ir jis iš skausmo surinkta. Iš tikro — jai turėjo būti skaudžiau, sumušus mažąjį kijos pirščiuką į jo kietą blauzdikaulį.

Julius Savrimas, dainavęs Beppe rolę, turėtų pasirinkti vieną iš dviejų galimybių: arba likti te-

nas, ir savo dinamiškai dramatinėje partijoje Baras turėjo jį lyg žuvų pilną tinklą su savim traukti. Kurgi dingio tie tempų pagreitinimai — išbėgėjimai prieš baigminių aukštų gaidų fermatas, kurie yra esminiai, kad ši muzika techniniai ir interpretaciniai tobulai nuskambėtų.

Amerikos lietuvių ekonominės veiklos suvestinė

Vincentas Liulevičius, AMERIKOS LIETUVIŲ EKONOMINĖ VEIKLA 1870 - 1977. Išeido Pedagoginis lituanistikos institutas su Justo Lieponio šeimos ir Lietuvių fondo parama 1980 metais Chicagoje. Spaudė M. Morkūno spaustuvė. Tiržas 500 egz. Kongreso bibliotekos katalogo numeris: 79-89702. Knygos kaina — 8 dol., gaunama ir „Drauge“.

Autorius šioje knygoje sistemingai grupuoja, aptaria, pavaizduoja ir apskaičiuoja visas Amerikos lietuvių ūkinio pasireikimo sritis, neįimdamas lietuvių parapijų bažnyčių ir jų mokyklų statybų ir vienuolynų. Be to, neįtrauktos nei žvietimo, nei kultūros, nei politinės sritys.

Tai pirmas šios rūšies vaikalas. Jame autorius sistemingai pristato Amerikos lietuvių ūkinę veiklą nuo pat pirmųjų rastų rašytų šaltinių (1870) iki pat paskutinių laikų (1977).

Labai kruopščiai surinkęs rastus duomenis, aprašymus atskirų atvejų, juos aptaręs ir apskaičiavęs galimus apibendrinimus, išlikuoja visa tai devyniuose skyriuose:

1. Žemės ūkis. 2. Nejudamo turto savininkai. 3. Įnamių laikymas. 4. Amatai. 5. Pramonė. 6. Prekyba. 7. Finansai. 8. Profesionalai. 9. Verslininkų organizacijos.

Be to, išvados, 80 iliustracijų, nuorodos, santrauka anglų kalba, bibliografija, vardynas, menatai ir autoriaus bei Pedagoginio lituanistikos instituto leidinių sąrašai.

Iš daugybės nuorodų (1,257), kurios sudėtos kiekvieno skyriaus pabaigoje, ir nemažos bibliografijos (66 pavadinimai) ir iš neįvardytų smulkesnių šaltinių matyti, kiek rūpestingai ir kruopščiai Liulevičius stengėsi skaitytui pristatyti surinktą medžiagą ir aptarti buvusios veiklos sąlygas ir charakterį. Ta medžiaga yra įvairiuose laikraščiuose, žurnaluose, atskiruose leidiniuose, kurie dažnai taip pat neapėmė nei viso krašto, nei visų duomenų, nei viso laikotarpio. Išvados paaiškinta, kad rašinyje laikytasi chronologinės tvarkos. Visų skyrių apskaičiavimus suveda į bendrus skaičius ir atsargiai pateikia suvestinę, kurioje matyti šie duomenys:

1. Žemės ūkyje galėjo būti apie 4,500 ūkių, vertinamų apie 13,5 mil. dolerių.
2. Nejudamo turto nuosavybių galėjo būti apie 40,000, kurių vertė apie 600 mil. dolerių.
3. Įnamių laikymą pajamos neapskaičiuojamos, nes nėra jokių apčiuopiamų duomenų.
4. Amatininkų — apie 14,000. Jų verslo turto vertė taip pat

Mažesnėse dviejų miestelių rolėse pasirodė Bronius Maciukevičius su savo tamsios spalvos bosu ir Edward Ozaki su savo entuziastišku kelių žodžių išterpimu bei gera lietuviška tarsena.

„Pajacų“ operos chore pasigirdo daugiau dainuojančių. Čia smagūs, patogiai balsams parašyti choriniai numeriai buvo lengviau įkandamas riešutas visam chorui, negu „Carmina Buranoje“, tik gaila kad per didelės choristų judėjimas scenoje ir įvairūs pašaliniai, realistiniai garsai trukdė ir klausytis šių gražių chorų ir grėsė choro subyrėjimu keletoje fragmentuotų greito dainavimo pasąžų. Iš tikro per daug to judėjimo operoje nereikia, nes pati muzika labai vaizdžiai tą pademonstruoja. Kas daugiau dramatiškai judinančiai veikia, ar neseniai TV pasirodžiusio nejudančiai stovinčio Pavarotti dainavimas ar prieš jį veidą televizijos ekrane besiskeryčiojančios dirigento rankos?

Orkestras, kaip taisyklė, yra didelis, tingus, patogiai orkestru pažeminime įsitaisęs slobinas. Ji pabudinti gali dirigentas, im-

nuodamas savo giliu muzikumu bei aukšta muzikine erudicija pagrįstomis interpretavimo idėjomis. Kada viso to nebūna, orkestras groja viską patogiai-me monotoniškame mezzoforte (nei per garsiai, nei per tyliai) — daugiau instrumentų groja — skamba garsiau, mažiau groja — skamba tyliau. Kai tirstai instrumentuotas veikalas, kaip ši „Pajacų“ opera, tai, pilnam orkestrui grojant, išryškėja žemieji pučiamieji, kurių mezzoforte yra garsesnis negu melodiją grojančių mažesnių instrumentų, prie kurių tonų dainininkas repetuodamas su fortepijonu yra pripratęs.

Šalia tos problemos, šitoks patogus nesukontroliuotas orkestro grojimas priverčia dainininkus dainuoti visą laiką pilnais balsais — nuo to pavargsta ir jų balsai ir publikos ausys. Na, o ką gi bekalbėti apie muzikinę frazę ir visus kitus interpretacijos faktorius, be kurių muzika, kaip paukštis be sparnų, pasilieka nepakilus iš orkestro pažeminimo ribų.

JONAS SAKAS

neapskaičiuojama.

5. Nėra suvestinės ir pramoninių bei jų suorganizuoto kapitalo. Nurodyta tik rastos dalies apskaičiavimas — 2,1 mil. dolerių.

6. Prekybos įmonių — apie 10,000 su apie 54,4 mil. dolerių kapitalu.

7. Finansiniame skyriuje: 13 taupymo ir skolinimo bendrovių, kitos bendrovės ir klubai ir susivienijimai sudarė apie 859,0 mil. dolerių.

8. Profesionalai — spėjama apie 4,000 su profesijos priemonių turto iš dalies apskaičiuota suma — 53,2 mil. dolerių.

Taigi, apytikris vaizdas: Amerikos lietuvių savarankiškoje ekonominėje veikloje dalyvavo apie 68,500 asmenų. Jų valdomas kapitalas galėjo siekti iki 1,6 milijono dolerių.

Prie šių sumų autorius neprideda lietuvių parapijų bažnyčių ir jų mokyklų statybų, kainavusių apie 60 mil. dolerių, ir vienuolynų, kurių vertė neapžymėta.

Turėdamas galvoje dolerio vertės keitimąsi per šimtą metų, autorius prieina išvados, kad dabartinio (knygos rašymo) metu turėtų būti visi lietuvių turtai įvertinti daugiau kaip šeši milijonai dolerių. Ir tai jis mano, kad šis suma turėtų būti dar didesnė.

Pasielkti Amerikos lietuvių savarankiškos ūkinės veiklos rezultatai autoriui kelia pasigėrėjimo jausmus.

Gal įdomu būtų kai kurias šios veiklos sritis palyginti su kitų tautybių imigrantų panašios

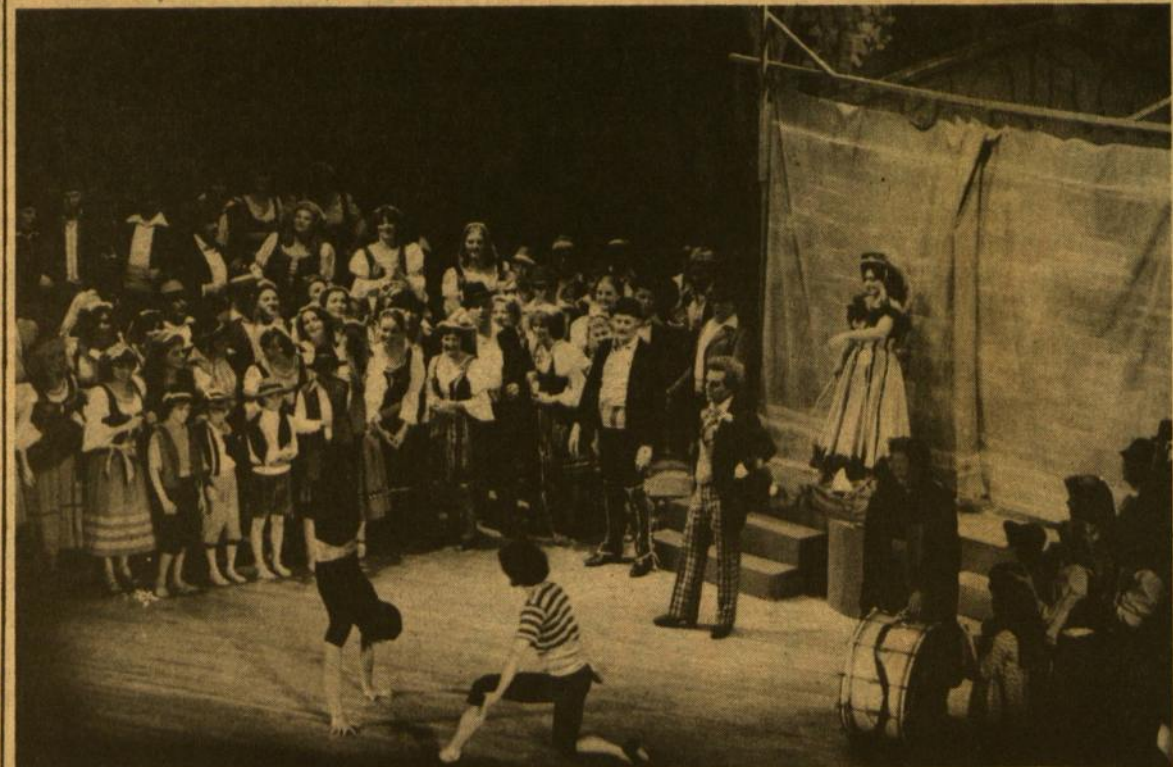
veiklos sritimi arba su bendrais amerikoniškais dokumentais. Bet tai nebuvo šio rašinio uždavinys.

Gal kas klaus, kaip autorius apskaičiavo ir gavo suvestinius skaičius ir galutines sumas? Juk oficialių statistinių duomenų kaip ir nėra, arba tik menkos nuotrupos. Trumpas atsakymas galėtų būti toks. Autorius rinko tos veiklos aprašymus ir skaičius atskirose vietose, ar atskirais laikotarpiais, juos analizavo, išsivedamas statistinius vidurkius. Tuos vidurkius pritaikė, kur galėjo, viso krašto apimčiai. Taigi, kad ir nėra oficialių surašymų duomenų, bet jie sudarė logišką, ir jų bendra pavaizduojamoji reikšmė yra gana patikima. Šioje srityje iki šiol tokios apimties darbo niekas nėra bandęs.

Autorius medžiagą rinko ir veiklą rašė nuo 1964 metų. Trūko ilgiau negu 15 metų, kol veiklas rinkoje pasirodė.

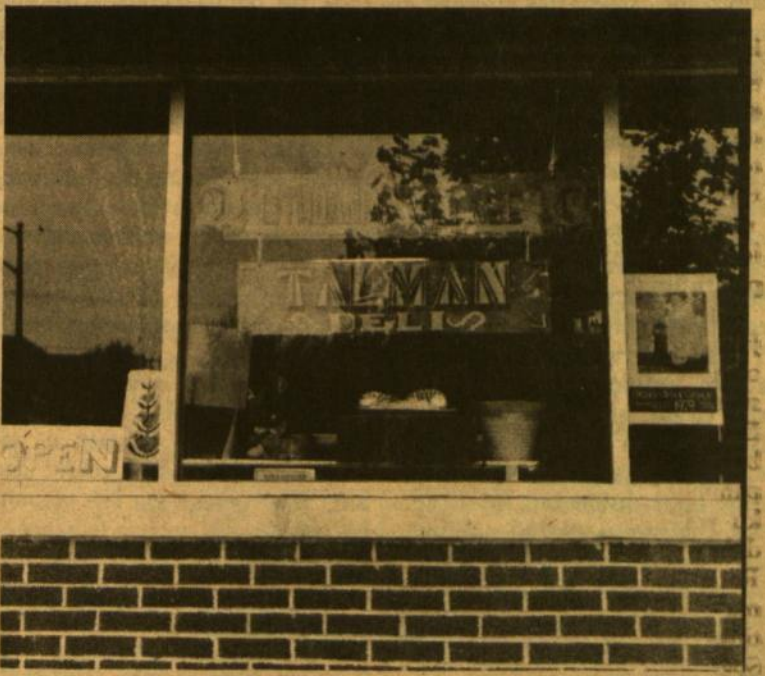
Autoriaus uolumą ir apžvalgumą rodo ir faktas, kad šį darbą skaitė prof. dr. A. Kučas, prof. dr. A. Liuma, S.J., dipl. ekon. A. Baliūnas ir Pedagoginio lituanistikos instituto akivaizdinio skyriaus direktorius A. Dundulis o kalbą tikrino šio instituto neakivaizdinio skyriaus direktorius Juozas Masilionis. Korektūrą darė, asmenvardžių ir vietovardžių rodyles sudarė Monika Liulevičienė ir pats autorius, o santrauką į anglų kalbą vertė dr. Arūnas Liulevičius.

Iki šiol pas mus ekonominis gyvenimas būdavo lyg ir užmirštas. Vincentas Liulevičius jį šiame darbe vertingai išryškino ir aptarė ir įgalino skaitytoją tiksliau pažinti Amerikos lietuvių pastangas ūkinėje veikloje nuo pat imigracijos pradžios iki pat šių vėliausių laikų.



Scena iš „Pajacų“ Chicago Lietuvos operos pastatyme. Centre — Julius Savrimas (Beppe), dešiniau — Harry Theyard (Canio), Margarita Momkienė (Nedda), Algirdas Brazilis (Tonio), aplinkui operos choras ir kt.

Nuotr. Jono Kuprio



Lietuviškos krautuvės vitrina Marquette Parke, Chicagoje

Nuotr. Lina Medienė



Aleksandras Marčiulionis

Ties Nemuno vaga (akvarelė)

Po mūsų Jurbarką pasidairius

MOSŲ JURBARKAS. Paruošė Antanas Giedraitis - Giedrius. Redagavo Redakcinė komisija. Išleido Jurbarkiečių sambūris 1979 m. Spausdino "Draugo" spaustuvė, 4545 W. 63rd St., Chicago, IL 60629. Aplanko piešinys Zitos Sodelkienės. Knyga kietais viršeliais, iliustruota, 222 psl., kaina — 15 dol., gaunama "Drauge".

Praeity metų apylyje lietuviškų knygų lentynose pasirodė rašytojo ir pedagogo Antano Giedraičio — Giedriaus parengta memorialinė knyga "Mūsų Jurbarkas". Redakcinė komisija pažymi, kad tai vienas iš tų Antano Giedraičio kūrinių, nugalėjusių audras, žaibus ir amžiaus naštos sunkumus. Šiame veikalė jis sutelkęs savo didelę meilę ir jam skyręs labai didelę jėgų įtam-
pą.

Salezietis kun. Antanas Sabaliauskas daug keliavęs, daug pasaulio matęs, savo atsiminimų ir kelionių knygoje "Nuo Imsrės iki Orinoko", rašo: "Jurbarkas, gimtasis kampelis, tu man brangus ir gražus už visas pasaulio brangenybes ir grožybes". Panaši meilė gimtajam Jurbarkui lydi ir šios knygos redaktorių bei jo bendradarbių, rašiusių ne šiaip apie kolk ten Jurbarką, bet apie "Mūsų Jurbarką".

Deja, šios memorialinės knygos sumanytojai ir redaktoriai, pasakų rašytojai ir vaikų žurnalo leidėjai Antanui Giedraičiui — Giedriui 1977 m. rugpjūčio mėn. 26 d. mirus, knygos redagavimą teko baigti redakcinėi komisijai: Pranui Basčiui (miręs), Salomėjai Endrijonienėi, Dzidoriui Giedraičiui, Kleopui Girviliui ir Zitai Sodelkieniėi.

Tiek rašytojas Giedraitis, tiek ir jo bendradarbiai, palikdami gimtąjį kraštą, suprantama, negalėjo pasilimti reikiama archyvine medžiaga, dokumentus ir fotografijas, kas būtų gerokai praturtinę šio vertingo leidinio turinį. Bet užtai jie pasiėmė meilę ir nostalgiją gimtajam kampeliui.

Knygos pradžioje pateikiama Jurbarko miesto ir jo valsčiaus geografinė, istorinė, kultūrinė ir visuomeninio gyvenimo apžvalga. Esm, kas ilgiau ar trumpiau Jurbarkas gyveno, tas niekada jo nepamiršęs. Nemunas ties Jurbarku yra kiek paplatėjęs su dviem didelėmis salomis ties Jurbarku ir Rotulių kaimu. Mituva, įtekėdama į Nemuną, ties Jurbarku susitinka su Imsre ir ją sugeria. Spalvingi upių Nemuno, Mituvos ir Imsrės vandenys, plačios abipus Nemuno lankos ir slėniai

A. SABALIS

paleikia neužmirštamą vaizdą. Vakarinėje Jurbarko pusėje didžiuliai miškai susisiekią su Klaipėdos kraštu ir Taurage. Bišplis ir kiti piliakalnių ir apie juos pasakojami įvairūs padavimai. Daug vietos skiriama Jurbarko apylinkių augmenijai, gyvūnijai, paukščiams, žvėrimis, Nemuno, Mituvos ir Imsrės slėnių, lakštingaloms. Nepamiršta ir Dainių pelkė ir apie ją sukurtos pasakos ir padavimai. Suskaičiuoti Jurbarko valsčiaus kaimai, kurių vienkiemių išėjo apie 1880 m., tu vietų būdingesni padavimai.

Jurbarkas jau yra minimas 13 š. kryžiuočių kronikose, ten vadinamas Jurgenburgu, Georgenburgu, vėliau, matyt, jau pačių lietuvių pavadintas Jurbarku. Prie Mituvos ir Jurbarko yra vadinamo Bišpilio pilies vietovė. Jurbarkas buvo didelė kitiūti kryžiuočių veržimuisi į Lietuvą, todėl jie prieš Jurbarką buvo pasistatę pilį, bet kurioje vietoje ji buvo, kol kas nežinoma.

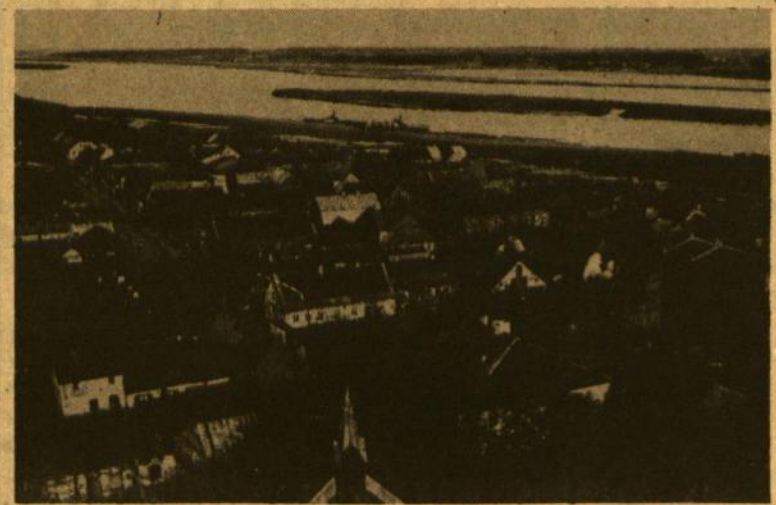
Iki Lietuvos nepriklausomybės Jurbarkas priklausė dvarui, paskutinis jo valdovas su plačiomis Jurbarko apylinkėmis buvo kunigaikštis Vasilčikovas. Dvaro centras buvo Jurbarkas, prie kairiojo Mituvos kranto. Buvę stilingi rūmai, o kiek toliau abipus vadinamo "rato" šiaurės ir pietų pusėje du tamų mūriniai flygeliai, kurie buvo išlikę iki mūsų dienų. Dvaro centrą supo didžiulis, gerai prižiūrimas parkas su pasivaikšiojimo takais, aptvertas aukšta mūro tvora. Toliau už šio parko buvo dvaro administracijos mūrinė kontora, kuri nepriklausomybės laikais Švietimo ministerijos buvo perleista skulptoriui Vincui Grybui su didžiuliu

liu vaisių sodu Mituvos įkalnėje, ir didelė mūrinė kalvė. Tai šioje žavingoje aplinkumoje V. Grybas gyveno ir kūrė didžiules Vytauto Didžiojo ir kitų Lietuvos istorinių asmenų skulptūras. Deja, sovietų pirmosios okupacijos metu greitai jis persimetė į jį aktyva, pirmosiomis nacių okupacijos dienomis (1941. 7. 3, žiūr. Taryb. Mažoji Enciklp.), rodos, drauge su dviem aktyvistėmis žydėmis žydų kapinėse buvo sušaudytas.

Nepriklausomybės laikais Jurbarko majorate dvaras buvo išdalintas savanoriams ir dvarų kumeliams, o buvęs centras su parku perleistas naudotis gimnazijai.

Jurbarko miestui pradžią davusi gynybosi pilis ir tik po Žalgirio mūšio ir 1422 metų taikos su kryžiuočiais prasidėjęs ramesnis gyvenimas. Jau 1502 metais Jurbarkas buvęs D. Lietuvos kunigaikščio dvaras ir valsčius. Vėliau atsiradusi ir mūitinė, nes po Jurbarką miško medžiaga ir kitos prekės buvo plukdomos Nemunu į Vakarų ir šilvėžamos, prekės iš Vakarų. 1611 m. Žygimantas Augustas III Vaza suteikęs Jurbarkui Magdeburgo miesto teises ir herbą — tris lėlijas raudoname dugne. 1961 m. Jurbarko vietovė buvusi išskirstyta į valakus. Tada Jurbarkas gyvenę apie 600 gyventojų. Buvo išskirta keli valakai bažnyčiai ir prekyvietei. Pažymėtina, kad jau tada Jurbarkas buvę 74 smuklės, iš kurių 49 alinės, 5 pardavinėjo midų ir degtinę. Minimos ir kalvų tų dienų prekybininkų ir gyventojų pavardės, kurių dauguma lietuviškos.

Carų laikais, nutiesus geležinkelį Vilnius — Kaunas — Virbalis ir Vilnius — Varšuvą, Jurbarko prekybinė reikšmė gerokai sumažėjo, jis palikęs tik nereikšmingu miesteliu. Bet Jurbarko apylinkės, pakartotinai pažymi-



Nemunas su salomis prie Jurbarko

Henrikas Radauskas

Nuo poeto Henriko Radausko gimimo šiemet balandžio mėn. 10 d. suėjo 70 metų. Tačiau poetas gyvas tos dienos nebesulaukė — mirė Washingtono 1970 m. rugpjūčio 27 d. Taigi rudenį bus jau dešimtmetis ir nuo Henriko Radausko mirties. Prisimindami šias sukaiktis, pakartotinai čia grožimės jo poezijos posmais, kurių skambėjimas ir kurių spalvingumas bei gilumas jau niekad nenutyla, neišbluks ir neišsėks mūsų poezijos tėkmėje. Henrikas Radauskas šio šimtmečio lietuvių poezijoje buvo savotiškas vienišasis, nepritapęs nei prie Aisčio — Brazdžionio kartos, nei prie jaunesnės žemininkų kartos. Jis buvo tarp vienu ir antrų, grynai su sava poetinio žodžio frazuote ir savo estetikoje išgrynintų temų kloda. Tai buvo, simboliškai kalbant, anas jo eilėraštyje aprašyto flamandiško gobeleno vienas, kuris šiandien jau perbėgo savo gyvenimo vingiuotąjį taką ir grįžo į „niekad nebuvusį laiką“. Pasi-traukė dar per anksti į Washingtono užmiesčio kapines, kurių pievelės paminklinėje metalo plokštėje, skaitome įgraviruotas dvi poeto eilutes:

*Ir spindėjimą žalio lapo
Tu pasiėmė su savim.*

Su savim, bet ne visiškai. Laurų lapo spindėjimo pasiliko apšėliai jo knygų puslapiuose, iš kur tas spindėjimas krinta žmogiškon širdin kaip galvinanti rasa ir šiandien, poeto gimimo ir mirties apvaliose dešimtmėtinės sukaiktuvės.

DAINOS GIMIMAS

*Aš nestatau namų, aš nevedu tautos,
Aš sėdžiu po šakom akacijos baltos.*

*Ir vėjas dangiškas į jos lapus atklysta,
Ir paukštis čiulbantis joj suka savo lizdą.*

*Ir skamba medyje melodija tyli,
O aš klausausi jos ir užrašu smėlį.*

*Ir vamszdį paimu, ir groju, ir dainuoju
Su vėju ir paukščiu ir su medžiu baltuoju.*

*Ir užia debesys nežemiškos spalvos
Virš tos dainuojančios ir grojančios kalvos.*

VASAROS NAKTIES SAPNAS

*Vakare, man beveik užmigus,
Kai dar šviečia lempa šalia,
Bet ant stalo jau miega knygos
Ir medinė varlė žalia.*

*O kažkur apačioj, pas kaimyną,
Senas laikrodis din-din-din, —
Man pakvimpa pražyde kmynai,
Ir jų kvapas artyn ir saldyn.*

*Aš matau, kaip ilsis pjovėjas:
Žydros akys žalioj žolėj,
Ir girdžiu, kaip vasaros vėjas
Svilpiniuoja jo skrybėlėj.*

*Aš matau, tarytum pro rūką:
Man mosuoja ranka trapi
Pernai mirusio piemenuko,
Meškeriojančio paupy.*

*Jis mane nusimaudyt kviečia,
Plonas balsas šaukia mane,
Ir numirėlių saulė šviečia
Į jo veidą mano sapne.*

VIENARAGIS

*Iš flamadiško kilimo, blunkančio oro šilkinio,
Ar iš pasakos, kur sakalai ir alchemikai miega,
Jis iššoka, akim kaip žibuoklėm nušviesdamas pievą,
Ir nubėga per skambantį mišką — gražus viendaragis.*

*Sakalai, nusigandę, po virpantį medį pakyla,
Ir alchemikai braižo ant stiklo ugningą figūrą,
O heraldiški liūtai nuo skydo nušoka į žemę,
Ir jų aukso karūnos po pasakos orą pabyra.*

*Vienaragis įeina į juodą, užnuodytą upę,
Ir vanduo, tartum stiklas, giedrėja ir plaukdamas gieda,
O ištroškę žirgai ir lakštingalos vandenį geria,
Ir su naščiais nuo kalno atbėga prie upės merginos.*

*Vienaragis, sužvengęs, nuo kailio vaivorykštę krato,
Ir merginos rieškučiom žaibuojančius deimantus beria,
O jis grįžta per mišką į niekad nebuvusį laiką,
Kur kiti viendaragiai po liūdiniųjų ažuolu ganos.*



Henrikas Radauskas (1910. IV. 23 — 1970. VIII. 27).

TĖVYNĖS VĖJAS

*Karališkus kraštus nualinęs,
Nukritęs žemėn iš dangaus,
Kaip karštas kirvis kerta kalinius,
Jis širdį perkerta žmogaus.*

*Ir štai išauga Odisejyje
Kaip kalnas aukštas ilgesys,
Ir lengvas laivas virpa vėjyje,
Ir erdvės kurtina ausis.*

*Ugnis, ugnis, ugnis mėlynėje!
O, vėjų ir ugnies našta!
Krantė, po žalio vario pinija,
Kalipsė miršta užmiršta.*

*Jos ašaros į smėlį sunkiasi,
Krūtineį draskosi druska,
Ant kriauklių nukrenta apsunkusi,
Perdaug pavargusi ranka.*

*Jos akyse užgėsta pasaka,
Ji guli visiškai rami.
O mylimasis vairą pasuka
Ir plaukia šiaurės kryptimi.*

SUGRĮŽIMAS

*Ėmė lyt, ir naktis sušlapo,
Ir pakvipo erdvėm ir žuvin,
Ir spindėjimą žalio lapo
Tu pasiėmė su savim.*

*Ir tau liko tasai žalumas,
Kaip saulėlydis rausvas šuva,
Lėtas laikas ir pilkas dūmas
Ir pilna debesų kalva.*

*Jei paklydęs kada gulėsi
Dykumoj, po saule žiauria,
Tu galėsi grįžti į pavėsį
Medžio, mirgančio ežere.*

*Pamatysi temstantį krantą, —
Kur mėnulį velka žvejai, —
Ir šešėlių šuns, kurs supranta,
Kur per šitiek metųėjai.*

*Savo pažadą ištesėjęs,
Tu girdėsi: krenta lašai —
Ir stovėsi kaip Odisejas,
Nežinodamas ar grįžai.*

ma, yra vienos iš gražiausių ir įdomiausių Lietuvos sričių (53 p.).

1904 metų vasarą, Vilniaus generalgubernatorių kunigaikšt. Svietopolsk — Mirskij lydėdamas, kelionėje Kaunas — Jurbarkas — Tauragė, korespondentas, Kauno gubernijos statistikos sekretorius Šv. Vladimiro Kijevo universiteto istorijos — filosofijos fak. kandidatas K. Pavlovičius Gukovskis, aprašydamas tą kelionę, pažymi, kad nuo 1880 metų Kauno gubernijos ūkininkuose esanti tendencija atsakyti sutelktinių sodybu, jie jau skirstąsi į vienkie-

mius, savo žemę gerai prižiūrį ir idirbtą. Tokių pavienių vienkiemių ir panoro gen. gubernatorių pamatyti. Būdamas Jurbarkas 1904 m. liepos m. 24 d. jis ir apsilankęs Dainių kaime ir pabuvęs pas ūkininką Kalinauską. Korespondentas po to rašė: "Kalinausko švari, erdvi pirkia, gražus vaisių sodas, nedidelis butynas, patogūs pastatai, matyti žemės ūkio mašinų". (56 p.).

Daug vietos knygoje skiriama Jurbarko piliakalniui Bišpiliui aprašyti, pasakojama apie ten pasirodantį vaivoryklingą. Rašo-

ma ir apie Kalnėnų, Antakalnių ir visuomeninis gyvenimas prasi-
dėjęs reikštis 16 š. parapijos įkū-
rimu ir 1557 m. parapišės mokyk-
los įsteigimu. Jurbarkiški veiks-
mingai reikšę 1831 ir 1863 me-
tų sukilimuose, o taip pat ir
1905 metais. Tik, deja, nepasa-
koma, kuriuo būdu jie reikšėsi.
Tautinio atgimimo laikotarpiu
Jurbarkas buvo svarbus susisiekimo
punktas su Prūsijos Lietuva,
nes ten buvo spausdinamos lie-
tuviškos knygos ir gabenamos į
Lietuvą, nors caro kariuomenės,
kaip ir pirmosios sovietų okupa-

(Nukeita į 4 pusl.)

Nauji leidiniai

• **AUSRA**, Nr. 19 (59), Lietuva. 1979 m. lapkritis. Pagrindinio leidinio, 54 psl. Viršelyje, kaip motto, įrašyti Lietuvos himno žodžiai: Tegul meilė Lietuvos / Dega mūsų širdyse, / Vardan tos Lietuvos / Vienybė težydi.

Spausdinamų straipsnių antraštes: Gelbėjime save ir savo tautą; Lietuvių kalbos gynimo iniciatyvinės grupės kreipimasis — į SNO generalinį sekretorių K. Valdeimą; SOS! SOS! SOS! (Antanas Terleckas turi būti išlaisvintas); „Patobulinta“ carinė spauda; Istorijos fenomenas. Vladas Kalkpalkas (iš partizaninio judėjimo Lietuvoje); Žinios (Ispūdiškai iš pirmojo blaivinių susitikimo ir kt.). spausdinama taipgi pagrindinės poezijos. Apžvalgiuosius pabaigos puslapiuos tokios antraštes: Jieškos me žinių apie prof. L. Karsaviną; Rusinimas intensyves; Nėra Vilniaus plano; Tuškos knygynų lentynos; Kodėl niokiojamas Rasų kapinės; Aukuras — ant kungo kapo; Liūdnos tikrovės linkima istorija.

• **LKB KRONIKA**, Nr. 40. Lietuva. 1979 m. spalio 19 d. Lietuvos pagrindinio leidinio. Kaip viršelyje pažymėta, eina nuo 1972 metų. Greta įrašytas ir šūkis: Perskaitęs duok kitam! Numeris skirtas Vladimirui Lapinui už meilę Bažnyčiai ir Tėvynei. Leidinio 83 psl.

Naujo numerio straipsniai ir temos: Vengrijos kardinolo viešnagė; LKB nelaimė — okupacija; Vietoje vilties — baimė; Ar bus naujų vėjų?; LTSR Praturtėjimo rūpesčiai; Ignoruojami sovietiniai įstatymai; Angelės Ramanauskaitės teismas; TTG Katalikų komitetas; Kova už tikėjimo laisvę; Žygis į Šiluvą; Lietuvos Komunistų partijos Centro komitetui; Kratos Lietuvoje; Žinios iš vyskupijų; Sovietinėse mokyklose; Bažnyčia sovietinėse respublikose; Nauji pagrindinio leidinio paminėjimai informuojama, jog pradėtas leisti laikraštis, skirtas vien tik jaunimui — ir ten atgaivinama „Ateitis“. Jo paminėjimas LKB Kronikoje skamba šitaip: „Ateitis“, Nr. 1. Reklaminiame puslapyje rašoma: Jaunuolių Tavo rankose „Ateitis“, atgijęs Lietuvos jaunimo leidinys... Jis tikisi nuvesti Lietuvos jaunimą iki pat tos dienos, kai vėl bus laisva Lietuva“.

Perkateis duok kitam! Rima nuo 1972 m.

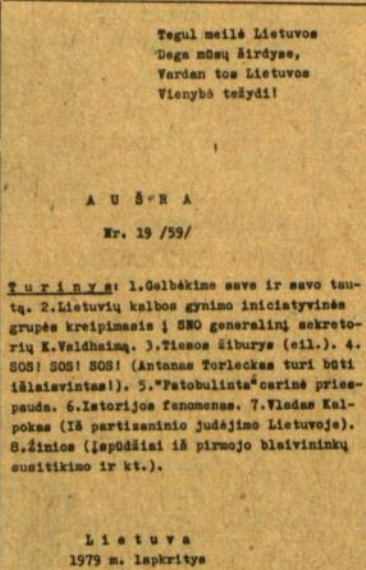
Numeris skirtas Vladimirui Lapinui už meilę Bažnyčiai ir Tėvynei

LKB KRONIKA Nr. 40

Šiame numeryje:
Vengrijos kardinolo viešnagė.
LKB nelaimė — okupacija.
Vietoje vilties — baimė.
Ar bus naujų vėjų?
LTSR Praturtėjimo rūpesčiai.
Ignoruojami sovietiniai įstatymai.
Angelės Ramanauskaitės teismas.
TTG Katalikų komitetas.
Kova už tikėjimo laisvę.
Žygis į Šiluvą.
Lietuvos Komunistų partijos Centro komitetui.
Kratos Lietuvoje.
Žinios iš vyskupijų.
Sovietinėse mokyklose.
Bažnyčia sovietinėse respublikose.
Nauji pagrindinio leidinio paminėjimai.
1979 m. spalio 19 d.

• **LIETUVA — LITHUANIA**. Trispalvis Lietuvos žemėlapis. Žemėlapis apimtis 35 x 25 inčiai. Atspausdintas gerame, patvariame, gelsvame popieriuje. Paruoštas kartografo Juozo Andriaus, spausdintas Juozo Kapočiaus Bostone, išleistas Devenų Kultūros fondo lešomis Dailios Bobelienės rūpesčiu. Žemėlapis skirtas, kaip lydraštys rašoma, šeimoms, įstaigoms bei jaunimui geriau pažinti savo tėvų ir protėvių kilmės kraštą.

Pirmu žvilgsniu žemėlapis atrodė pakenkiamai ryškus ir sie-



liamam tikslui, be abejo, bus naudingas. Detalesnį jo įvertinti galėtų mūsų geografai ir kartografojai. Tačiau ir ne specialistas tuoj pat gali pastebėti tam tikro nerūpestingumo, netikslumo, nežinojimo ar neapsižiūrėjimo. Štai, sakysim, kone visas Druškių ežeras paliktas už šiandieninės Lietuvos administracijos ribų. Kai tuo tarpu šis tikrųjų Gudijos administracijoj yra tik pats Druškių miestelis su mažu ežero pakraščiu. Juk visose šiandieninėse Lietuvos geografijose rašoma, kad didžiausias jos administracijos ribose ežeras yra Druškių, kai tuo tarpu čia minime žemėlapyje jis lengva ranka rodomas beveik visas Gudijos valdžioje. Pora netikslumų čia rašančio tėviškės artumoje. Seni šimtamečiai plentai yra vienas iš Vilkaviškio ir Virbalio, kitas iš Vilkaviškio ir Kudirkos Naumiesčių. Visuose ligšioliniuose Lietuvos kelių žemėlapiuose šie plentai vis buvo pažymimi. Dabar išleistame plentas iš Vilkaviškio ir Kudirkos Naumiesčių jau dingęs, o pažymėtas plentas iš Kudirkos Naumiesčio ir Kybartų, nors tarp šių dviejų miestų plento nebuvo. Jo nėra ir 1958 metais Lietuvoje išleistame kelių žemėlapyje. Labai abejotina, kad tarp Vilkaviškio ir Kudirkos Naumiesčio plentas būtų dabar išgriautas, o nutiestas tarp Kudirkos Naumiesčio ir Kybartų. Pasitaiko ir vietovardžių netikslumo: mūsųose visur buvo rašoma Vižainis ir Vižainio ežeras. Čia minimame naujame žemėlapyje, šalia teisingai užrašomo Vižainio, ežeras jau rašomas Vėžainiu. Suprantama, kad gerą ir tikslų žemėlapi nubrėžti ir išleisti nėra lengvas darbas, tačiau būna taipgi pageidauti žemėlapi vis gerėjančio ir gerėjančio.

Naujajai, Devenų Kultūros fondo išleista ir kartografo J. Andriaus paruošta žemėlapi galima įsigyti pas Fondo administratorių Jurgį Bagdoną, 550 - 59th Lane South, St. Petersburg, FL 33707. Žemėlapi kaina — 6 dolerių.

• **ATEITIS**, 1980 m., Nr. 2. Ateitininkų Federacijos leidžiamas katalikiškos — lietuviškos orientacijos mėnesinis žurnalas. Vyr redaktorius — kun. dr. Kęstutis Trimakas, 850 DesPlaines Ave., Apt. 409, Forest Park, IL 60130. Redaktoriai: Saulius Kuprys, dr. Arūnas Liulevičius, dr. Linas Sidrys ir Aldona Zailskaitė. Redakcijos nariai: Jonas Kuprys

• **AKIRACIJAI**, 1980 m. kovo mėn., Nr. 3. Atviro žodžio mėnraštis. Redaguoja Redakcinis kvieta. Leidžia Viewpoint Press, Inc., 6821 S. Maplewood Ave., Chicago, IL 60629. Metinė prenumerata — 8 dol.

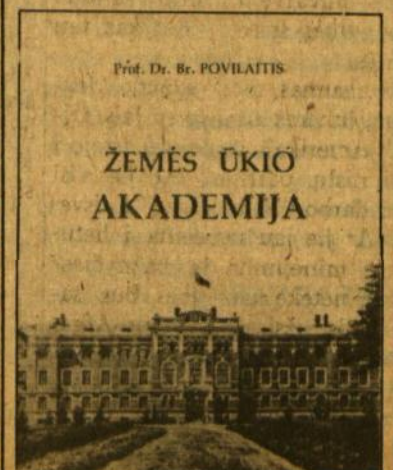
Kai kas iš turinio: Jaunimo kongresas ir Lietuvos jaunimas (Viktoras Nakas); Pokalbis su Jurgiu Blekaičiu apie teatrą ir poeziją; Dodelaitis naujų tyrinėjimų šviesoje (Aleksas Vaskelis); Jubiliejai ir jų vilkduobės (Vincas Trumpa); Stalino vaizdas tarptautinėje lietuvių poezijoje (R. Šarmaičio straipsnis, paimtas iš 1949 metų „Pergalės“).

• **MOSU ŽINIOS**, 1980 m. kovo 16 d., Nr. 3; 1980 m. kovo 30 d., Nr. 4 ir 1980 m. balandžio 26 d., Nr. 5. Lietuvių jėzuitų ir Jaunimo centro Chicago biuletenis. Redaguoja Antanas Saulaitis, SJ. Administruoja Petras Kleinas, SJ. Redakcijos ir administracijos adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636. Metinė prenumerata paštu — bent 5 dol. Atskiro numerio kai-



(fotografija), Roma Olšauskaitė ir Rima Sidrienė. Administruoja Juozas Polikaitis, 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, IL 60629. Metinė prenumerata — JAV ir Kanadoje — 9 dol., garbės prenumerata — 15 dol., susipažinimui — 7 dol., kituose kraštuose — 7 dol., išskyrus Pietų Ameriką (5 dol.). Spaudos darbus atlieka „Draugo“ spaustuvi. Ši numerį redagavo ir išdėstė Saulius Kuprys.

Nemažai šio numerio puslapių sukasi apie Federacijos vadų pasikeitimo faktą. Dar rašoma apie ateitininkiją ir 1980 metus, apie raktą į Naująjį Testamentą, apie šių laikų Lietuvos dvišalius. Labai intriguojantys švedijoje gyvenančio Arkadijaus Vinokuro pasipaskojimai apie jaunatviškas savo dienas rusų okupuotoje Lietuvoje. Recenzuojamas prof. V. Vardžio veikalas „The Catholic Church, Dissent and Nationality in Soviet Lithuania“. Grožinei literatūrai atstovauja Daivos Markelytės apybraiža „Aktorė“, Vainio Aleksos eilėraščiai ir linksmas Vito Lanaušo raštas „Didžiausio tinginio varžybos“. Plati ateitininkų veiklos kronika. Žurnalo puslapiai gausiai iliustruoti nuotraukomis ir piešiniais.



• **Prof. dr. Br. Povilaitis, ŽEMĖS ŪKIO AKADEMIJA**. Išleido Lietuvių agronomų sąjunga Chicagoje 1979 m. Fotografijas paruošė dr. agr. A. Šeštokas. Spaudė M. Morkūno spaustuvi Chicagoje. Tiražas 500 egz. Leidinys didelio, puošnaus, albuminio formato, 166 psl., kietais viršeliais, kaina — 20 dol., gaunamas ir „Drauge“.

Monografinio pobūdžio veikalas, nušviečiantis žemės ūkio aukštųjų mokslų atsiradimo Lietuvoje eigą ir jo egzistavimą nepriklausomoje Lietuvoje ir antrojo pasaulinio karo okupacijosse iki 1944 metų. Daug kruopštaus darbo įdėta, renkant faktus, dokumentus, iliustracijas. Iš viso to sudarytas gana ryškus vaizdas mūsų žemės ūkio akademijos, veiklosios Dotnuojos. Apžvelgiama jos profesūra, einamieji kursai, studentai, jų organizacijos ir kt. Gražūs išėjimoje atsidūrusių mūsų agronomų indėlis šios srities literatūron ir istorijon.

• **AKIRACIJAI**, 1980 m. kovo mėn., Nr. 3. Atviro žodžio mėnraštis. Redaguoja Redakcinis kvieta. Leidžia Viewpoint Press, Inc., 6821 S. Maplewood Ave., Chicago, IL 60629. Metinė prenumerata — 8 dol.

Kai kas iš turinio: Jaunimo kongresas ir Lietuvos jaunimas (Viktoras Nakas); Pokalbis su Jurgiu Blekaičiu apie teatrą ir poeziją; Dodelaitis naujų tyrinėjimų šviesoje (Aleksas Vaskelis); Jubiliejai ir jų vilkduobės (Vincas Trumpa); Stalino vaizdas tarptautinėje lietuvių poezijoje (R. Šarmaičio straipsnis, paimtas iš 1949 metų „Pergalės“).

• **MOSU ŽINIOS**, 1980 m. kovo 16 d., Nr. 3; 1980 m. kovo 30 d., Nr. 4 ir 1980 m. balandžio 26 d., Nr. 5. Lietuvių jėzuitų ir Jaunimo centro Chicago biuletenis. Redaguoja Antanas Saulaitis, SJ. Administruoja Petras Kleinas, SJ. Redakcijos ir administracijos adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636. Metinė prenumerata paštu — bent 5 dol. Atskiro numerio kai-



Jurbarko miestas iš tolo

na 25 centai.

Išmoningai redaguojamas, gausiai iliustruotas ir spausdinamas puikus leidinys, kuris žurnalas, tik kukliai prisidengęs biuletenio vardu. Puslapiuos ryškiai atsispindi labai šakota lietuvių visuomenės veikla po Jaunimo centro stogu Chicagoje, o taipgi ir jėzuitų vadovaujamoje parapijoje Clevelande.

• **KARYS**, 1980 m. kovo mėn., Nr. 3. Pasaulio lietuvių karių — veteranų mėnesinis žurnalas. Redaguoja Zigmąs Raulinaitis. Administruoja Kęstutis Bileris. Redakcijos ir administracijos adresas: Karys, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207. Metinė prenumerata — 12 dol.

Straipsniai: Jonušas Radvila (A. Budreckis); Kareivio dienos (J. Revo atsiminimai iš nepriklausomybės laikų); Trečiasis pasaulinis karas (B. Balčiūnas); Suomų karo aviacija 1939 — 44 m. kare (E. Jasiūnas) Apžvalginėje dalyje: šaulių veikla, karinės žinios, kronika.

• **EGLUTĖ**, 1980 m. kovo mėn. ir balandžio mėnesių numeriai. Lietuviškas vaikų laikraštėlis išėjimoje Vyr. redaktorius — ses. O. Mikailaitė. Leidžia Nekaltai Pradėtosios Marijos sėrsy. Administruoja Danguolė Sadūnaitė. Redakcijos ir administracijos adresas: Immaculate Conception Convent — Eglutė, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata 7 dol.

„Eglutė“ yra tikrai nepamainoma priemonė pripratinti mūsų mažuosius ne tik prie būtinų lietuviškųjų mokyklinių vadovėlių skaitymo, bet ir prie lietuviškosios periodikos bei knygų aplamai. Ypač kai leidinys yra vaikui visais atžvilgiais patrauklus tiek skaitiniiais, tiek pukiomis mūsų dailininkų iliustracijomis.

• **LIETUVIŲ DIENOS**, 1980 m., Nr. 2. Žurnalą redaguoja Redakcinė kolegija. Leidžia ir administruoja Antanas F. Skirius. Redakcijos ir administracijos adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, Ca. 90029. Metinė prenumerata — 18 dol.

Dr. D. Krivickas rašo apie Lietuvos politinę situaciją šių dienų įvykių šviesoje. Vasario 16-tos proga spausdinamas giliai patriotinis Sibiro tremtinės Elenos Jučiūtės straipsnis. Amerikos lietuvių spaudos šimtmetį mini kun. dr. J. Prunskis. Aprašomas lietuviškas kambarys europietiškaime kaimelyje Milwaukee mieste. Literatūros puslapiuose duodama P. Gaučio versta Raul Germano Brandao (portugalų rašytojo) apybraiža, legenda, pasaka ar aplamai simbolika „Medžio paslaptis“, o poezijai atstovauja Zentos Tenisonaitės eilėraščiai ir jos lietuvių kalbomis išversti Felikso Timmermans'o posmai. Apstu daug ir kitokių įvairenybių bei iliustracijų.

• **MOSU VYTIS**, 1980 metų žiema. Skautiškos minties jaunimo ir vadovų žurnalas. Leidžia Akademiniškas skautų sąjūdis. Redaguoja Juozas Toliušis, 7220 S. California Ave., Chicago, IL 60629. Administruoja Alfredas Kleinaitis, 11044 W. 84 Place, Willow Springs, IL 60480. Metinė prenumerata JAV ir Kanadoje — 6 dol., kitur — 3 dol.

Didžioji numerio medžiagos da-

lis skirta Vilniaus universiteto 400 metų sukakčiai. Šios temos straipsniai ir puslapiai gražiai su tvarkyti, išpuošti Vilniaus ir Vilniaus universiteto detalių nuotraukomis bei išėjimoje vykusiu Vilniaus universiteto jubiliejinių parodų vaizdais. Plati akademinės skautijos veiklos kronika.

• **NAUJOJI VILTIS**, 1979 — 1980 m., Nr. 12. Politikos ir kultūros žurnalas. Leidžia Lietuvių studentų tautininkų korporacija „Neo-Lithuania“ ir Amerikos Lietuvių tautinė sąjunga. Vyr. redaktorius — dr. Jonas Balys, 1105 Chiswell Lane, Silver Spring, MD 20901. Techniškinis redaktorius — Jonas P. Palukaitis. Administruoja Bronius Kasakaitis, 7150 S. Spaulding Ave., Chicago, IL 60629. Šio numerio kaina — 4 dol.

Numeris pradėdamas Sibiro tremtinių poeziją — Mykolo Vaido eilėraščių „Sudužo varpas“. Spaudos atgavimo 75 metų sukaktį minint, spausdinamas Algirdo Budreckio straipsnis „Lietuvių legali kova už savo spaudą“. Algirdas Gustaitis pateikia prof. Z. Ivinskio studijos apžvalgą Lietuvos sienų klausimu. Grožinės literatūros puslapiuose Romualdo Spalio novelė „Balsai debesyse“, Tautosakininkas dr. Jonas Balys pažeria pluoštą medžiagos, uždedamas jai antraštė „Tikėjimai apie vandenį“. Prisimenant mūsų žymiuosius žmones, Jonas Švoba rašo apie Kazimierą Masiliūną (1902-1973).

Recenzuojamos šios knygos: Jono Puzino ir Jono Palukaitio redaguota „Tautinės minties kelių“ (E. Čekienė), dr. Jono Balio „Lietuvių kalendorinės šventės“ (Aug. Raginis), dvi kun. dr. Juozo Prunskio knygos „Lithuania's Jews and the Holocaust“ ir „Lietuva bolševikų okupacijoje“ (J. D.). Pasiremiant Plocko žydaitei Reizi-Ružka Korčak knyga „Liepsna po pelenais“, nušviečiama bolševikų sunaikinto lietuviškojo Kaniūkų kaimo tragedija.

Baltiškųjų studijų septintajai konferencijai artėjant

The Association for the Advancement of Baltic Studies (AABS) — Baltiškųjų studijų puoselėjimo draugijos 7-toji konferencija įvyks Georgetown universitete Washington, D. C. 1980 m. birželio 5—8 d. Konferencija sutelks keletą šimtų mokslininkų iš JAV, Kanados, Australijos, D. Britanijos, Švedijos, Suomijos, Vakarų Vokietijos, Prancūzijos, Izraelio ir iš kitur.

Daugiau kaip 100 mokslinių darbų numatyta rengiamojoje konferencijos programoje, kurią koordinuoja dr. Juris Silenleks iš Carnegie Mellon universiteto. Konferencijos Washington, D. C., rengimo darbus vadovauja dr. George Vilksnis iš Georgetown ir dr. T. Parming iš Maryland universiteto.

Baltų studijų draugija įkurta 1968 m., baigiant pirmąją konferenciją Marylando u-tė. Šiuo metu draugija jau turi per 900 narių ir ji tapo svarbiausia baltiškųjų studijų palaikytoja Vakarų kraštuose. Be konferen-

Po mūsų Jurbarką pasidairius

(Atkelta iš 3 psl.)

cijos metu, siena su Vokietija buvo uždaryta trijų eilių sargybinių. Paskutiniai sargybiniai buvo 10 kilometrų nuo sienos.

Pirmasis viešas lietuviškas vakaras buvo surengtas 1905 m. spalio m. 20 d. Jį surengė Skirmunė vargoninkavęs Stasys Šimkus. Buvo suvaidinę komediją „Amerika pirtyje“. Vėliau vaidinimus pradėjo ruošti Konstantinas Glinškis, A. Giedraitis, A. Ambrozaitis ir kt. Iš Jurbarko yra kilę dainininkai Antanas, Stasys ir Stepas Sodeikos, vargoninkai broliai Jonas ir Antanas Pociai. Pastarasis vėliau emigravo į JAV ir Chicagoje reiškėsi kaip muzikas — vargonininkas. Jono Pociaus vadovaujamas parapijos choras jau prieš I-į karą plačiai garsėjęs.

Prieš I-į karą Jurbarką veikė rusų pradinė mokykla ir 4 kl. vidurinė mokykla. Nepriklausomybės laikais 4 pradinės mokyklos (2 lietuvių ir 2 žydų), valstybinė gimnazija, amatų ir žemės ūkio mokyklos, skulpt. V. Grybo ateljė ir jo paminklų dirbtuvė, našlaičių prieglauda, plaučių ligoninė ir kt.

Jurbarkas architektūrinių puošnesnių namų neturėjo, buvo daugiausia medinių namų.

ja. Pagarbą mirusiems teikiant, prisimenama Stepas Povilavičius — Vykinas, Kazys Škipra. Apžvalgiuosius puslapiuos, liečiant lietuviškąją veiklą ir pasaulinę politiką, komentarai gal net per daug užaštrinti, vietomis peržengiant kultūros žurnalui įprastą nuosaikumo ribą. Numeris užsklandžiamas J. Balio parengta Bibliografija (Nauji ir naujai atarsti lietuvių bibliografijos darbai).

„Mūsų Jurbarko“ redakcinė komisija knygos žangoje pastebi, kad šioje knygoje aprašomas laikas apytikriai siekia iki 1944 metų spalio mėnesio. Tačiau skaitytojas, užversdamas šio puikaus leidinio paskutinį puslapį, labai pasigės skaudžių okupacijų aprašymo, masinio žmonių vežimo į Sibiro taigas, nacinės Vokietijos žiaurumų, Jurbarko žydų likimo ir jų vaidmens pirmosios sovietų okupacijos metu. Nutylint kalbamą laikotarpį, yra padaryta didelė spraga, Jurbarko ir jo apylinkių apraše.

Atrodo, lyg „Mūsų Jurbarko“ autorius ir jo buvę bendradarbiai anų žiaurių įvykių patys nėra išgyvenę.

NAUJOJI VILTIS

POLITIKOS IR KULTŪROS ŽURNALAS

Nr. 12

1979-80

lių miestas. Savo architektūra buvo išskirtina žydų sinagoga prie prekyvietės, statyta 18 š. lietuvių meistrų, kuria domėjosi dailininkai M. E. Andrioli, K. Šimonis ir kt. Šio karo pirmomis dienomis, nacių verčiami, patys žydai ją sugriovė.

Ekonominio klestėjimo vėlesniais laikais Jurbarkas nepasižymėjo. 1880 m. Jurbarką buvo apie 3000 gyventojų, iš jų didžioji dalis žydai. 1940 metų pradžioje gyventojų buvo per 5000. Žydų 48 proc., lietuvių ir kt. 52 proc. Carų laikais apylinkėse buvo keli dvarai, kurių žemės Nepriklausomybės laikais buvo išdalintos savanoriams ir kumečiams. Gana smulkiai knygoje aprašoma Jurbarko valsčiaus ūkiai, jų inventorius, gyvenamieji namai, žemės apdirbimo būdai ir kt. O agr. Br. Baras savo prisiminimuose pastebi, kad Jurbarko vegetacijos periodas buvo 2 savaitėmis ankstesnis ir ilgesnis negu šiaurės Žemaitijoje.

Kun. J. Pauperas aprašo Jurbarko evangelikų parapijos dvielypi vaidmenį, jį tekę derinti tarp lietuvių ir vokiečių ev. parapijų. Buvus ir stačiatikių cerkvė ir net 4 žydų sinagogos.

Apie lietuvių progimnaziją, vėliau virtusią pilna gimnazija, apie gimnazijos įsikūrimą pasakoja A. Giedraitis, ją prisimenant kurie mokiniai, spausdinamas pirmųjų dviejų klasių mokinių ir mokytojų sąrašas. Buvo ir žydų gimnazija, kuri išsilaukusi apie 10 metų. Knyga baigiama jurbarkiečių patarmės aprašu ir eilėrašiais apie paliktąjį Nemuną ir Imsrę, o kaip visko užsklanda spausdinamas vadinas mus jurbarkiečių „himnas“: „Pjaun broliai, žaliol lankoj baltus dobilėlius...“

„Mūsų Jurbarko“ redakcinė komisija knygos žangoje pastebi, kad šioje knygoje aprašomas laikas apytikriai siekia iki 1944 metų spalio mėnesio. Tačiau skaitytojas, užversdamas šio puikaus leidinio paskutinį puslapį, labai pasigės skaudžių okupacijų aprašymo, masinio žmonių vežimo į Sibiro taigas, nacinės Vokietijos žiaurumų, Jurbarko žydų likimo ir jų vaidmens pirmosios sovietų okupacijos metu. Nutylint kalbamą laikotarpį, yra padaryta didelė spraga, Jurbarko ir jo apylinkių apraše.

Atrodo, lyg „Mūsų Jurbarko“ autorius ir jo buvę bendradarbiai anų žiaurių įvykių patys nėra išgyvenę.

PATIKSLINIMAS

„Draugo“ kultūriniam priede balandžio 19 d. atspausdiname Vinco Maciūno straipsnyje „Kelios pastabos prie J. Balio straipsnio“, 3 psl. 4-toje skiltyje sakiny „Labiausiai trukdė ji literatūrinis aspektas“ turi būti

„Labiausiai trukdė ji literatūrinis aspektas“.

Informacijai teirautis galima šiuo adresu: Heino Tarema, P. O. Box 232, Hawthorne, NJ 07506.

• **PATIKSLINIMAS**

„Draugo“ kultūriniam priede balandžio 19 d. atspausdiname Vinco Maciūno straipsnyje „Kelios pastabos prie J. Balio straipsnio“, 3 psl. 4-toje skiltyje sakiny „Labiausiai trukdė ji literatūrinis aspektas“ turi būti